

S.P.Q.R.

ROMSELSKABET

- Til Rom med Dupaty
- 'Så kom germanerne, og så var det slut'
- Italiens Nationalsang
- Genbrug/Transformation
- Romquiz

Vores nyhedsbreve kan efterhånden konkurrere med Folkeuniversitetets og andre udbyderes virale tilbud, men her dog på tryk. At alle veje fører til Rom, også i overført betydning, demonstrerer den mangfoldighed af spændende emner, der ligger lige for at publicere. Vi håber at disse input er med til at holde geisten oppe, skønt udsigten til snart at rejse syd på lader vente på sig, ikke mindst med de nyeste udmeldinger fra Italien, hvor korrupsion og bureaukrati gør indsatsen mod covid 19 mere end vanskelig. God læselyst.

Mogens Bang
Formand

Til Rom med Dupaty

Den klassiske dannelsesrejse til Italien toppede i det 18. århundrede, og med juristen og forfatteren Charles Dupatys rejseguide i hånden var man på sikker grund. Det gælder også under en Corona-nedlukning 150 år senere, hvor hans levende beskrivelser styrker udlængslen akut.

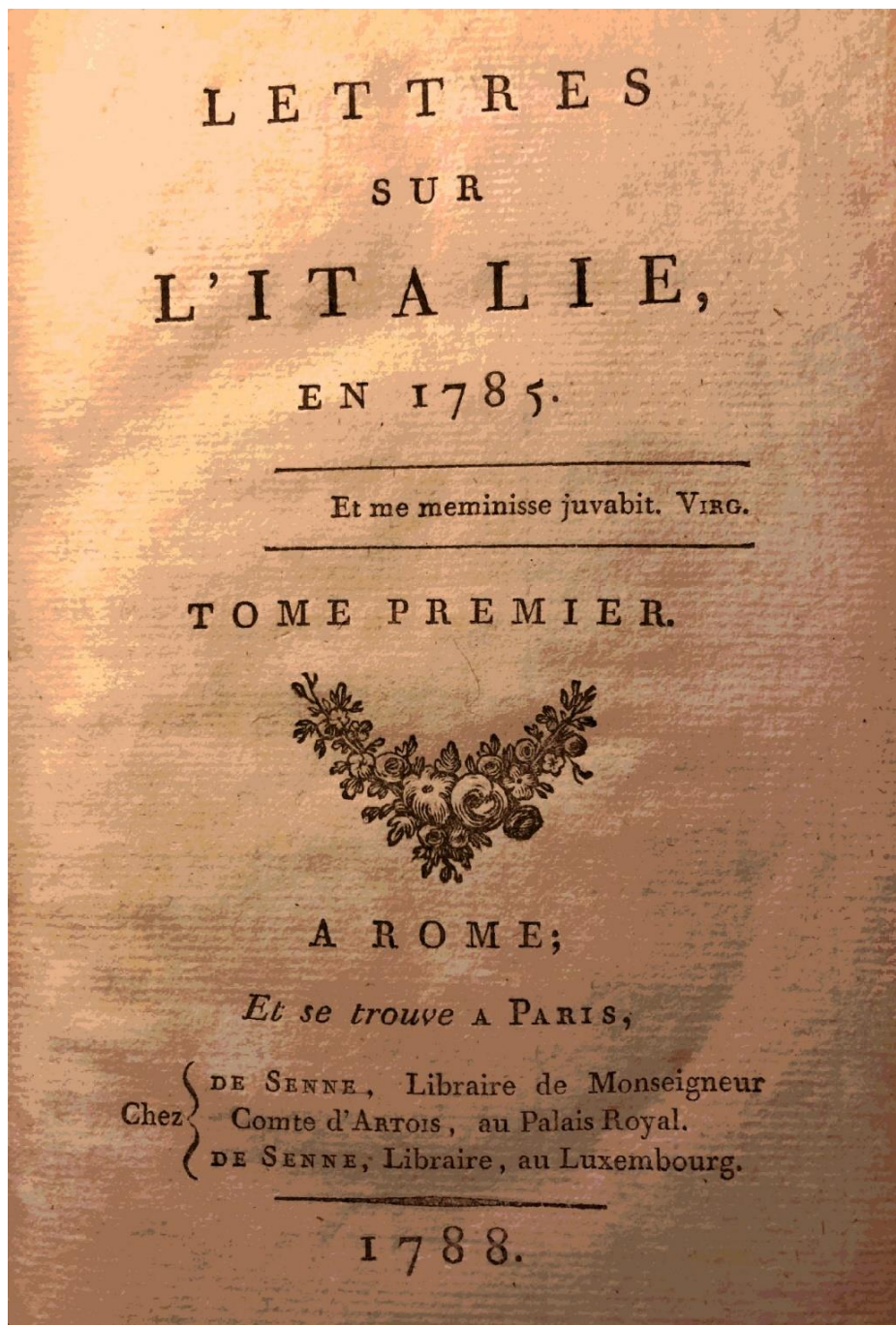
Af Andreas Rude

Mød Dupaty! For mig skete det sidste sommer i Beaune i Bourgogne-distriktet, hvor et hurtigt kig ind i et af byens antikvarier resulterede i købet af hans italienske breve, nærmere betegnet "Lettres sur l'Italie en 1785" udgivet i Rom i 1788. I 1700-tallet var dannelsesrejsen, "The Grand Tour", allerhøjeste mode blandt overklassen i det nordlige Europa, og franske litterater var særligt produktive, når det drejede sig om i bogform at vise vej til Italiens største attraktioner og kommentere dem autoritativt undervejs.

Således også Jean-Baptiste Mercier Dupaty (1746-88), retslærd og skønånd fra La Rochelle, der i 1785 besøgte støvlelandet og med talrige ophold på vejen bevægede sig mod Rom og Napoli som rejsens kulmination. Undervejs skrev han 115 breve, hvori han kommenterer sociale og politiske forhold, udpeger de største seværdigheder, udfolder sig som kunstkritiker, konverserer videnskabsmænd og aristokratiske damer samt krydrer sine reportager med allehånde anekdoter. Dupaty var et barn af oplysningstiden, og det bedste ved hans breve er næsten hans ubændige nysgerrighed og ønske om at forstå alt. Bogen udkom trist nok samme år, som han døde, men blev genoptrykt i nye udgaver langt op i det 19. århundrede og blev tilmed oversat til svensk i 1799.

I vor tid er der ikke mange, der kender ham, og det er en skam, for i en tid, hvor rejseessayet – snarere end rejsehåndbogen – er i vælten, står Dupaty som en foregangsmand. Hårde facts hører internettet og manualer til, mens fornemmelsen af at få vakt sin nysgerrighed og blive klogere bedst opfattes i en reflekterende, undersøgende tekst, der ikke er bange for et svinkeærinde eller to. Dupaty dvæler, spørger retorisk, kommer med udråb og henrykkes. Undertiden kan han også være både belærende og irriterende, men sådan er det jo med så mange rejsefæller, og det lærer man at se gennem fingre med.

Genova er den første italienske by, som den franske rejsende skriver om, og her begejstres han over byens kunstsamlinger og spadserer i haverne. Men han besøger også hospitalet, studerer retsplejen og gør sig betragtninger over byens stænder. Størst indtryk på hans læsere har nok beskrivelserne af galejsslaverne gjort, for det er ikke kun forbrydere, der sidder her, men også fattige, der frivilligt har solgt sig for en årrække for at slippe ud af deres gæld: "Vi mødte blandt dem en ung franskmand. Han fortalte os om sit vanheld og græd en smule. Vi gav ham lidt penge, og han græd endnu mere"

Videre går turen til Lucca ("Ordet *libertas* står i guld på alle byens porte") og siden til Pisa ("tårnet fastholder blikket og gør en forskrækket. Det hælder så meget, at man tror det falder"). I Firenze opholder Dupaty sig meget ved Leopold II af Toscana og hans på mange måder beundringsværdige regeringsform, der opsummeres således: "Storfyrsten er lykkelig, thi hans folk er lykkeligt, og han tror på Gud." Men der bliver naturligvis også tid til at besøge Uffizierne, "det smukkeste galleri i verden", Akademiet og meget, meget mere. Han interviewer den ansvarlige for det prinselige naturaliekabinet, og i beskrivelsen af domkirken udfolder Dupaty sit særlige talent for paradokser: "Det er ikke proportionerne, der gør den smuk; skønt uden dem var der ingen skønhed."

Sådan skriver vores franskmand en smule kringlet-elegant men altid fornøjeligt med hovedvægt på følelsen og det intuitive. Som læsere er vi skiftevis hans fortrolige, hans publikum, hans elev og hans ligemand, og det er nemt at falde ind i rollerne. At brevene skal være skrevet til hans familie er ren udgivelsesfiktion, for de har hele tiden været beregnet på et større publikum. Men den uformelle tone er nyttig, når teksterne skal rumme såvel den nøgterne reportage som det personlige indfald. Faktisk afbryder forfatteren undertiden sig selv med egne små digte inspireret af de klassiske romerske digteres elegiske versemål.

Geografisk slutter Dupaty i Napoli, som er rejsens sydligste punkt, men det er naturligvis Rom, der fylder mest. "Århundrederne, kejserne, folkeslagene, alt det som det vidtstrakte ord "Rom" indeholder af storladent, ærefrygtindgydende, interessant og skrækkeligt, viste sig lidt efter lidt og omsluttede min sjæl", noterer han sig allerede på andendagen.

Sidste halvdel af 1700-tallet tilhører nyklassicismen, og det er ikke overraskende, at det er Pantheon, som Dupaty først opsøger. For her er et levn fra antikken, der har overlevet i tyve århundreder med sin kuppel, sit peristyl og sine korintiske søjler intakte. De rene former glæder Dupatys øjne og får ham til at prise grækerne og den poesi og logik, de bibragte arkitekturen. Franskmanden har til gengæld ikke meget til overs for barokken, og kunstnere som Borromini og Bernini, der har en høj stjerne i vor tid, kalder han både depraverede og latterlige. Sidstnævntes statue af Den hellige Teresa af Avila i kirken Santa Maria della Vittoria falder i særdeleshed oplysningsforfatteren for brystet, men heldigvis finder han roen igen foran Mosesfontæne på den nuværende Via Vittorio Emanuele Orlando, hvis renaissanceformer og hvilende løver falder mere i smag.

Hvad det åndelige angår, så helliger Dupaty hele seks breve til "Betragtninger over de kirkelige forhold og indbyggerne i Rom" og pointerer, at byen dybest set kun rummer tre typer af indbyggere: paven, gejstligheden og folket, hvor sidste kategori spænder fra prinser og advokater til handlende og tjenestefolk. For i Rom anno 1785 er det gejstligheden, der besidder al magten og æren. Det er ikke venligt ment, og Dupaty kritiserer den kirkelige administration og retspleje så voldsomt, at hans bog i en periode kom på indeks, altså den liste over bøger, der var forbudt for katolikker at læse. Alligevel føler han sig nødsaget til at inddrage religionen (sammen med klimaet og deraf følgende indolens) i sin forklaring på

romernes tilfredshed: ”Religionen tager gennem tilgivelsen hånd om fortiden og farver fremtiden gennem sine løfter. ”

Rom hiver i Dupaty fra alle sider. ”Hvor er Kapitol? Hvor er Clemens XIV’s museum? Tag mig straks til Titusbuen. Lad os stoppe ved Pantheon. Vis mig Santa Maria Maggiore. Jeg vil se Rafaels ”Forklarelsen på Bjerget”. Jeg vil se Apollon fra Belvedere! Hvordan vælger man i Rom? Kan man ikke bare stoppe med at se sig omkring? ” I Peterskirken lader franskmanden hvilen falde på sig og overvældes fuldstændigt: ”Hvilket teater for religionens veltalenhed [...] al den tid jeg var her, tænkte jeg på Gud ... på evigheden: her er dens virkelige storhed. ” Det 18. århundredes ”Grand Tour”, som Dupaty bidrog til og var et produkt af, var en forløber for vor tids kulturturisme. Her blev ruterne lagt gennem de byer, kirker og museer, som vi stort set har fulgt lige siden, ligesom vi kredser om mange af de samme spørgsmål som 1700-tallets rejsende, når vi skal fordøje ferieturens mange indtryk. Mit eksemplar af Dupatys italienske breve har oprindeligt tilhørt en monsieur Desains, der var notar i St. Quentin knap 200 km nord for Paris. Jeg ved ikke, om han nogensinde kom til Italien, eller om han blot købte bogen for i tankerne at komme væk fra gråvejret og rutinerne i sin hjemby. Uanset hvad var det et sundt instinkt. Vi trænger til at rejse ud. Også det har Corona-nedlukningen lært os.

'Så kom germanerne, og så var det slut'

Af Ole Andersen og Per Kristian Madsen fra bestyrelsen samt Philip Kristian Dons Madsen

Når man besøger Rom og vandrer fra den ene antikke ruin til den næste efterfulgt af imponerende paladser fra renæssancen og ikke mindst barokken, kan man godt undre sig over, hvor minderne fra de næsten tusind år mellem kejsertiden og renæssancen blev af. Forklaringen, man plejer at få, er klar: ’Jo, germanerne kom jo og plyndrede Rom, og så forfaldt Rom, og befolkningen faldt til en tiendedel’. Det er ikke helt klart, hvilken plyndring der refereres til. Men lad os dykke lidt ned i det og se, om vi kan pege på den værste af plyndringerne.

Vi skal med en lille før-afstikker tilbage til romersk kejsertid, hvad der så nogenlunde svarer til vores egen romersk jernalder i perioden fra år 0 til ca. 400 e.v.t. Alene navnet fortæller, at Romerriget havde en stor betydning for forholdene herhjemme og i resten af Europa. Folkene i nord har helt sikkert haft en viden om Rom og romerne og deres kultur. Men hvem er germanerne egentligt? Og hvad har romerne vidst om vore forfædre, ’germanerne’, lige bortset fra, at de var nogle ’hærgende barbarer’?

Det var gallerne, der kom først. Romerne kendte i forvejen godt til hærgende barbarer

Betegnelsen, den hærgende barbar, har gamle rødder. I 387 f.v.t. blev byen Rom hærget af gallerne, og det glemte romerne sent. Romerne, men ikke selve Roms beboere, fik en reminder, da kimbrenne og teutonerne i selskab med ambronerne nordfra trængte ind i Romerriget i omkring 120 f.v.t.

Den døende galler. Romersk kopi af skulptur fra Pergamon fra 3. årh. f.v.t. Nu i Capitol-museet i Rom. Kan i øvrigt ses i bronzekopi i Ørstedsparken i København

Vi ved overhovedet ikke, hvor disse folk stammede fra, endsige om Jylland kunne være stedet, og romerne anså dem nok for igen at være en art gallere. De kom for at blive fastboende romere. For der er gode grunde til at tro, at bølgerne af angreb skyldtes behov for jord og mad, for det bad kimbjerne og teutonerne faktisk om. Uro langt bort fra Romerrigets grænser satte gang i en dominoeffekt, som sammen med rygterne om romernes rigdom fik folk til at bryde op og kaste sig ud i kamp. Og slås, det kunne de, hylende og skrigende og opildnet af deres hujende kvinder bag mændenes udisciplinerede horder. Det gav mange nederlag til de tungt manøvrerende romerske hære, indtil feltherren Marius, som først lige skulle besejre kong Jugurtha i Nordafrika, kom hjem, indførte lettere bevægelighed i det romerske fodfolk, og nedslagtede alle totalt i henholdsvis 102 f.v.t. ved det nuværende Aix-en-Provence i Frankrig og så igen året efter på Po-sletten i Norditalien. De besejredes knogler blev brugt til hegn om de lokale vinmarker, siges det.

Fraværet af overordnet ledelse og samarbejde hos de angribende grupper gjorde det muligt for romerne at spille dem ud mod hinanden. På den måde og ved opbygningen af en professionel hær skabtes et forsvar langs Romerrigets nordgrænse, som viste sig holdbart i århundreder, men også gav mulighed for assimilation af f.eks. germanere og for, at romersk kultur kunne præge de germanske hjemlande.

Kort over 'Germania Magna' d.v.s. Stor-Germanien øst for Rhinen, nord for Donau og vest for Wisla i Polen. Mod nord er de danske øer inkluderet. Ca. 1. århundrede e.v.t. I figuren til højre er vist Ptolemaeus' kort fra 2. årh. e.v.t.

Men hvor kom germanerne egentlig fra?

Navnet, germanere, er åbenbart introduceret af ingen ringere end Julius Cæsar, der skal have fået det fra gallerne. Så efterhånden gik det op for romerne, at der var en forskel på gallere og germanere. 'Germanere' var i vid udstrækning en samlebetegnelse for 'de vilde' nord for Romerrigets grænser øst for Rhinen, nord for Donau og helt over til Wisla floden i Polen. Nogle satte senere grænsen helt op til den nordligste del af den kendte verden: Skandinavien. Folkeslagene har sikkert været forskellige grupper under høvdinge eller småkonger, uden egentlige statsdannelse, og mange af dem har talt et eller andet sprog af fælles sprogstamme af indoeuropæisk type. Men lige netop hvem, der talte 'germansk', og hvor er usikkert. Det er ligeledes usikkert, om de forskellige folkeslag har haft noget, der i starten har været en fælles kultur. Hertil kommer, at germansk sprog givet var delt op i mange dialekter eller forskellige sprog.

En romersk kilde til beretninger om Germania og germanerne er skrevet af den romerske historiker Tacitus (ca. 56 til 120 e.v.t.). Hans værk, der netop hedder Germania, kom i året 98 e.v.t. og er en skildring af germanernes land, deres levevis, religion og historie og kan opfattes som en art etnografisk beskrivelse. Men der var også en anden hensigt med værket, for det fremhæver germaneren som "den ædle vilde", i modsætning til den depraverede romer, som levede et mageligt byliv hjemme i Rom på Tacitus egen tid. Hans skildringer af f.eks. germanske stammers religiøse skikke anvendes i forbindelse med næsten alle tolkninger af arkæologiske fund. Men problemet er, at man ikke med sikkerhed ved, om og hvor meget han havde ret. Eller for den sags skyld, hvor og hvornår de beskrevne skikke præcist skal tænkes at være foregået. Jo længere nordpå, Tacitus forlægger sine skildringer, desto mindre sandsynlige er de, og han troede i realiteten næppe selv på dem.

Tacitus skrev bl.a., at de germanere, der levede lige på den anden side af Rhinen, var slødede med deres klæder, fordi de blev blødagtige af at omgås romerne. De germanere, derimod, der boede længere væk og ikke kunne handle sig til stilfulde klædedragter, brugte vilde dyrs afflåede huder og skind. Altså: Romerne har en skadelig indflydelse på den ædle vilde befolkning. Sagen er imidlertid, at analyser af især danske mosefund af skind-kapper viser, at disse ene og alene er fra husdyr, som får og ged. Så virkeligheden forholdt sig nærmest omvendt af Tacitus' programskrift, i hvert fald, når man nåede helt op til Danmark, hvor klæder altså ikke var af vilde dyrs skind, sådan som Tacitus påstod om rigtige germanere.

Romerne planlagde formentlig at udvide riget mod nord

Med Cæsars erobring af Gallien i årene 58 til 49 f.v.t. blev grænsen mod øst til germanerne på den anden side Rhinen trukket i første omgang. Men Cæsar markerede lige ved at slå bro over Rhinen og derved angribe germanerne, at de ikke skulle føle sig trygge. De skulle bare holde sig i skindet. På samme måde aflagde han englænderne besøg. Så var ideen vakt. Og tanken hos den senere kejser Augustus var uden tvivl at erobre landet øst for Rhinen frem til i hvert fald Elben. Men den plan faldt til jorden med tabet af 3 romerske legioner i det beskæmmende nederlag, som hans general Varus led i år 9 e.v.t. mod en germansk koalition af tropper under kommando af Armenius eller Hermann. Hermann var romersk uddannet officer og anfører for de romerske hjælpetropper. Hvor slaget stod, har man diskuteret længe. Det har tidligere været omtalt som slaget i Teutoburger-skoven. Men fund og udgravninger ved Kalkriese nord for Osnabrück har vist, at det sandsynligvis er det bedste bud. Et nyt museum og en visualisering i terrænet præsenterer de mange fund af romersk militærudrustning. Hermann blev myrdet af sine egne i år 21, men blev den helt store tyske folkehelt i moderne tid.

Romerne hævnede sig voldsomt på germanerne over nederlaget. Men de opgav planen om at gøre Elben til deres nordøstgrænse og dermed komme nær på Østersøen og for den sags skyld det senere Danmark. Germanien øst for Rhinen var det frie Germanien, men senere romerske fremstød ved slutningen af første århundrede e.v.t. førte til erobring af hele området mellem floderne Rhinen, Main og Neckar. De romerske hovedbyer blev de nuværende Köln og Mainz, hvorfra man styrede hver sin provins.

Romerriget led af vokseværk og oveni kom hunnerne galopperende

Romerne fik store udfordringer i slutningen af kejsertiden: Riget havde vokset sig (for?) stort i jagt på indtægter, og det var svært at fastholde grænserne. Militære enheder fik stor magt og begyndte at udpege egne kejsere. Det var tiden med soldaterkejsere og undertiden flere samtidige kejsere. I 330 e.v.t. blev rigets hovedstad flyttet til Konstantinopel, og riget blev endeligt delt i år 395 i det øst-romerske og det vest-romerske rige, der forblev adskilt indtil det vest-romerske riges fald i 476 e.v.t. I hele forløbet hvervede romerne lejesoldater til deres tropper, ofte fra præcis de samme folkeslag, som de lå i krig med, f.eks. germanerne. Det medførte, at germanere blev erfarne i romersk militær strategi og taktik, og med tiden steg nogle i graderne til generaler og til magtfulde positioner.

I perioden fra år 0 og frem til omkring 200 har det givet kun været de færreste romere, der havde et egentligt kendskab til Germania og germanerne, hvis det da ikke lige var fordi, de havde kæmpet med eller mod dem – eller måske kendte en slave fra det vilde nord. Men det skulle blive anderledes: Da hunnerne kom ridende ind i Europa fra Asien omkring 370 e.v.t. og bogstaveligt væltede al modstand over ende, startede det et sandt kaos af flygtninge i Folkevandringstiden. Goterne var et af de germanske folk, som boede i det nuværende Rumænien, i Ungarn og på Krim. De blev splittet i to grupper: Ostro-goterne og visi-goterne.

Ostro-goterne blev indrullerede i hunnernes grupperinger og drog med dem mod vest. Da så hunnerne senere trak sig tilbage efter Attilas død og forsvandt ud af historien, sluttede ostro-goterne sig til det øst-romerske rige og slog sig ned i området omkring Østrig, Ungarn og det nordlige Balkan.

Germanere i Romerriget og til sidst visi-goter og vandaler i Rom

Visi-goterne derimod flygtede fra hunnerne sydpå ind i Romerriget og fik i første omgang også lov til at være syd for Donau, hvor romerne mente, de kunne være et værn netop mod hunnerne. Goterne var på vejen blevet kristne, om end af den retning, der kaldes for arianere efter den præst, Arius, som havde udformet deres troslære. Men romerne var ikke glade for de arianske kristne, der ikke troede på treenigheden og dermed på, at Kristus er sidestillet med Gud. Arianerne blev derfor betragtede som kættere af den katolske kirke, så goterne fik ikke lov til at bosætte sig permanent i Romerriget, og de sultede. Til sidst gjorde de oprør og vandrede ned over Balkan og videre mod Italien og helt til Rom under ledelse af deres konge Alarik. Efter flere belejringer af Rom og forsøg på fredsforhandlinger afslog senatet at betale beskyttelsespenge, hvorefter visi-goterne indtog byen år 410 e.v.t. På dette tidspunkt var den øst-romerske hovedstad blevet flyttet til Ravenna. Men Rom blev stadig betragtet som rigets hjerte. Visi-goterne gik da også efter Roms symbolsk vigtigste bygning: senatet, som de brændte ned, måske som en slags reprimande. Og de stjal, men opførte sig faktisk ellers fredeligt i sammenhængen. Og besættelsen af byen var kortvarig. Alarik døde kort tid efter, og visi-goterne trak sig ind i Gallien og videre til Spanien, hvorfra de forsvandt ud af historien, da de senere blev besejret af maurerne helt fremme i det 8. århundrede.

Alariks og visi-goternes plyndring af Rom 410 e.v.t. De våbenløse indbyggere forsøger at skjule hellige genstande for visi-goterne. Men får prygl af Alarik. Han selv er vist med mønstret rustning og sort hat efter datidens burgundiske mode. Miniature fra 1475 i Raoul de Presles' (1371-1375) oversættelse til fransk af kirkefaderen St. Augustins værk fra 413-426 *De civitate Dei contra Paganos* (d.v.s. 'Om Guds By mod hedningerne')

Et andet germansk folkeslag, vandalerne, kom oprindeligt fra Polen og var tidligere vandret sydpå til Ungarn. De blev af hunnerne presset mod vest til Gallien og videre helt til Spanien og Nordafrika og til sidst Karthago. Derfra drev de sørøveri og stoppede den livsvigtige kornforsyning til Rom. Til sidst angreb de selve Italien og indtog Rom år 455 e.v.t. Man kommer til at tænke på Cato den ældre, der allerede omkring 200 f.v.t. afsluttede alle sine taler i senatet med 'Ceterum censeo Carthaginem esse delendam', d.v.s. 'I øvrigt mener jeg, at Karthago bør ødelægges'. Det blev Karthago så også efter de 3 puniske krige. Men åbenbart ikke effektivt nok. Vandalerne fik siden ry for at have plyndret Rom, men man mener faktisk, at de opførte sig rimeligt. Nok tog de slaver og nedbrød taget på Jupiter Templet i den tro, at kobbertaget var det rene guld (men da misforståelsen blev opklaret, holdt de inde). Så det affødte begreb 'vandalisme' er nok noget misvisende. Plyndringer var helt generelt en etableret del af lønnen til krigerne. Vandalerne forsvandt som så mange andre folkeslag ud af historien, efter at deres nordafrikanske rige blev indtaget af øst-romerske tropper i det 6. århundrede.

Næste bølge: Heruler og ostro-gotere

Herulerne var en anden germansk stamme, og igen af usikker oprindelse fra Mellemeuropa. Deres leder, Odoaker, blev den første germaner, der blev hersker i det vest-romerske rige i 476 e.v.t. efter, at han havde afsat den sidste vestromerske kejser. Han, som blev kaldt 'Romulus Augustulus – lille Augustus'. Men Odoaker frasagde sig værdigheden efter meget kort tid for ikke at provokere den østromerske kejser. Til gengæld blev han tituleret konge af Italien og genvandt store områder fra vandalerne, bl.a. Sicilien. Men han kunne ikke nære sig, og i 484 deltog han i et øst-romersk oprør

Odoaker, heruler, konge af Italien længe før Vittorio Emanuele II. Bemærk Odoakers 'barbariske' moustache og den meget tidlige beatles-frisure, eller er det en hårknude?

mod kejseren i Konstantinopel Zeno. Zeno beordrede derfor ostro-goteren Theoderik og hans folk til at angribe Odoaker. Som sagt, så gjort: Efter flere slag i Norditalien og en langvarig og barsk belejring af Odoaker i dennes hovedby Ravenna, overgav Odoaker sig. Theoderik indkaldte til noget, der åbenbart skulle ligne en fejring af freden, men efter at have udbragt en skål, fik Theoderik Odoaker og hans folk myrdet.

Theoderik (den store) var klassisk romersk opdraget i Konstantinopel, hvor han havde været holdt som gidsel for at sikre freden i Pannonien i Mellemeuropa, og han så sig selv som arving efter antikkens kejsere. Han gjorde meget for at vedligeholde og genopbygge Italien og igangsatte et større byggeprogram også i selve Rom, hvor han bl.a. reparerede

akvædukterne og Cloaca Maxima. Da han døde, blev Theoderik begravet i et meget smukt mausoleum i Ravenna. Men 'Divide et impera' d.v.s. 'Del og hersk': Ostro-goterne blev for stærke efter kejserens mening, og Justinian indledte krig mod Theoderiks efterfølgere for at tilbageerobre Rom og retablere det samlede rige. Og nu gik det galt! Da de øst-romerske tropper endeligt havde fået bugt med ostro-goterne og var sejrherre, begyndte Roms forfald, der først blev rettet op igen i renæssancen. Ved krigens afslutning i år 536 e.v.t. var kun 2 af de oprindeligt 11 akvædukter brugbare. Rom var ikke længere

Theoderik den Stores imponerende mausoleum uden for Ravenna. Han byggede selv mausoleet som kommende gravplads. Overdækningen udgøres af en stor, tilhugget kalksten på 11 meter i diameter, og der er næppe tvivl om, at Theoderik ville imitere de romerske kejsergrave. Men efter sin død blev han i 540 fjernet fra bygningen, muligvis fordi han som ariansk kristen blev betragtet som en kætter. Hans sarkofag står der vist endnu, og bygningen blev omdannet til kirke. Det hævdes, at ornamentikken omkring den lave kuppel kan genfindes på samtidige jernaldersmykker i Norden.

en storby. Den havde længe været underlagt herskere i Ravenna og Konstantinopel, men nu var det helt slut. Kejserens administration forblev i Ravenna. Rom var blevet en by i provinsen, om end dog sæde for paven – men det må blive en anden historie.

Langobarderne, et slags mellemspil

Det sidste germanske folk, vi skal beskæftige os med i denne omgang, er langobarderne. De kom fra området omkring Elben og var måske forblevet uafhængige under hunnernes fremstød. I det 4. årh. blev også de ariansk kristne, og i slutningen af det 5. årh. vandrede grupper af langobarder sydpå til det nuværende Østrig. Her udvidede de deres territorium, så de ved Theoderiks død var en anseelig magtfaktor i Mellemeuropa. Men de lå i evindelige stridigheder med deres naboer. Da ostro-goterne så blev svækkede, så langobarderne i 568 deres snit til at invadere Italien og slå sig ned i Norditalien især i Toscana og omkring Pavia i det nuværende Lombardiet. Langobarderne blev en integreret del af befolkningen og har sat deres præg på kulturen i Norditalien. Og ligesom indbyggerne i de mange andre italienske byer og fyrstendømmer samt Pavedømmet blev de involveret i talrige blodige krige og

sammenstød. Slutteligt, så sent som i 868 og igen i 878 plyndrede langobardiske tropper i Rom.

Alboin, langobardisk konge, der i 568 anførte sit folk under invasionen af Italien. Han har behørigt langt skæg, som traditionen siger, langobarderne havde. Miniature fra Schedel's Krønike (også kaldet Nürnberg Krøniken) fra 1493

Myter om germanernes herkomst

Men hvor kom alle de germanske stammer fra oprindeligt, før de red ind i historien? Kort sagt: Vi ved det ikke. Men det sjove er, at germanerne ifølge overleverede skriftlige beretninger med stolthed førte deres slægter tilbage til det sagnomspundne nord: Theoderik førte sin slægt tilbage til Insula Scandza, der tolkes som den skandinaviske halvø. (Samme trick blev gentaget i 1600-årene, når det gjaldt om at bevise eller modbevise, hvem der var det ældste folk i Norden, danskerne eller svenskerne?). I det hele taget er mange af beretningerne om de germanske stammers oprindelige hjemsteder nok mest at betragte som myter. Til overflod var Theoderik angiveligt af Odins æt. (Sml. romernes behov for at nedstamme fra guder: Julierne nedstammede således fra Venus). Henvisningen til at nedstamme fra den nordiske krigergud Odin skete på trods af, at ostro-goterne, da de kom til og ind i Romerriget på godt og ondt, som sagt var kristne, om end arianske.

Odoaker og herulerne skulle stamme fra det allerfjerneste sted, Thule, højt mod nord ved verdens ende, hvor solen ikke gik ned om sommeren. Og herulerne skulle angiveligt have passeret danerne, altså vores forfædre, på vej mod syd til Mellemeuropa. Danerne, levede i Skåne og omegne samt på Sjælland, inden de fordrev jyderne og anglerne fra det jyske. Men alt dette må også betegnes som myter og gammel tro, selvom det lyder fascinerende.

Il sacco di Roma eller simpelthen Plyndringen af Rom

Folkestammernes mulige oprindelse er en ting. Men at germanerne har været og plyndret i Rom i perioden 400-900 er en kendsgerning. Men når det fremføres, at det var efter germanernes ankomst, at det gik ned ad bakke med Rom, er det uvist, hvilken plyndring der tales om i antikken.

Men i 1527 var det i hvert fald den tysk-romerske, katolske kejser Karl V's (1519-1556) lejetropper, der stod for den skæbnesvangre 'Sacco di Roma' den 6. maj. Den franske konge Frans I og den tysk-romerske kejser kæmpede om magten i Europa. Paven støttede Frans, og efter at have slået ham, drog kejseren ned i Italien mod Rom med en hær, der siges at have talt ca. 40.000 mand, herunder ikke at glemme et særligt korps af tyske lejesoldater på 14.000 mand. De var mere eller mindre lutheranere og kom fra det sydlige Tyskland, altså var de germanere. Kejseren var vist bagud med lønningerne, og hans lejetropper kæmpede og plyndrede sig under udøvelse af uhørt brutalitet vej frem til Peterspladsen. Her søgte Schweizergarden forgæves at stoppe dem foran kirken, hvor paven, Clemens VII (1523-1534), havde søgt skjul. Af de 189 gardister faldt de 159 på stedet, mens resten enten blev sårede eller taget til fange. Paven fik senere spottenavnet 'den flygtende pave', fordi han flygtede gennem gangen, der ligger oven på muren mellem Vatikanet og Engelsborg. Rom og romerne blev udsat for alt det, som en sejrende hær af landsknægte kunne præstere af vold og gru. Med til billedet hører, at kardinalen Pompeo Colonna den 8. maj benyttede sig af lejligheden og gik ind i Rom med sine folk og deltog i plyndringerne og drabene. Paven måtte kapitulere til kejser Karl og udrede en enorm sum som aflad. Senere kronede han så Karl i 1530 og blev indsat af kejseren som herre over Firenze, fordi han var af Medici-familien.

Il Sacco di Roma siges at være det værste, der nogensinde er overgået Rom, og at det var derefter, at folketallet i Rom faldt til et absolut minimum, fra måske godt 50.000 til ca. 30.000. Men il Sacco di Roma fandt jo sted efter pavernes tilbagevenden fra Avignon, hvor ikke mindst pave Sixtus IV havde indledt en regulær genrejsning af byen med vejanlæg og paladser. Begivenhederne i 1527, som germanerne og mange andre var med til, foregik altså i høj grad i det Rom, vi kender den dag i dag og forhåbentligt snart igen kan besøge.

Italiens Nationalsang

Af Morten Gregers Berdiin
morten@berdiin.com

Goffredo Mameli dei Mannelli, 1827 – 1849
Buste i Heltenes Park, Gianicolo, Rom

Da Italien blev samlet i 1861 overtog det nye kongerige Italien kongeriget Sardinien-Piemontes kongesang Marcia Reale. Sangen var skrevet i 1831 til kongehuset Savoyen. Marcia Reale forblev Italiens kongesang indtil kongeriget faldt i 1946. I fascismens tid fra 1924 – 1943 var sangen Giovinezza (Inno Trionfalde del Partito Fascista) en uofficiel hård konkurrent til Marcia Reale. Den italienske statsradio afsluttede således i denne periode sine aftenprogrammer af med først at afspille Marcia Reale og derefter Giovinezza.

Da italienerne i 1946 valgte, at landet skulle være en republik manglede man en national hymne. Valget faldt midlertidigt på en sang fra 1847, ”Il Canto degli Italiani”, i dag også kaldet ”Inno di Mameli” , ”Canto Nazionale” eller ”Fratelli d’Italia”. Kært barn har mange navne. Hymnen blev hængende og er i dag den officielle nationalsang.

Hymnen blev skrevet af Goffredo Mameli dei Mannelli, som beskrevet af Ole Andersen i Coronanyhedsbrev nr. 10, med musik af Michele Novaro.

For nogle år siden rettede jeg henvendelse til Den Italienske Ambassade og senere til Kulturinstituttet for at høre, om de havde kendskab til en dansk oversættelse af nationalhymnen. Ingen af dem fandt anledning til at svare.

På den danske wikipedia er der en kort artikel om Fratelli d’Italia, med en anden oversættelse af første strofe og omkvædet, end jeg har valgt.

Italiensk poesi fra midten af 1800 tallet er ikke det nemmeste at oversætte til nutidsdansk. Dertil kommer at sangen, som både ”Der er et Yndigt Land” og ” Kong Christian”, har en lang række referencer, som ikke ligger lige for.

Men jeg vover pelsen:

Fratelli d’Italia	Italienske brødre	
L’Italia s’è destra,	Italien er vågnet,	
Dell’elmo di Scipio	Cipios hjelm	1
S’è cinta la testa	Har hun spændt på hovedet.	
Dov’è la Vittoria?	Hvor er Vittoria?	2
Le porga la chioma,	Hun ofrer håret,	
Ché schiava di Roma	Som Roms slave	3
Iddio la creò.	Gud skabte hende.	

Stringiamci a coorte	Lad os samles i geledderne	
Siam pronti alla morte,	Vær beredte på døden,	
L’Italia chiamò	Italien kalder	

Noi siamo da secoli	Vi er i århundreder	
Calpesti, derisi,	Trådt på, hånet.	
Perché non siam popolo,	Fordi vi ikke er et folk,	
Perché siam divisi.	Fordi vi er adskilte.	
Raccolgaci un’unica	Lad os samles om	4
Bandiera, una speme:	én fane, ét håb;	
Di fonderci insieme	Lad os smelte sammen	

Già l'ora suonò.

Klokkerne kimer allerede.

Stringiamci a coorte...

Lad os samles i geledderne...

Uniamoci, amiamoci,
L'Unione, e l'amore
Rivelano ai popoli
Le vie del Signore;
Giuriamo far libero
Il suolo natio:
Uniti per Dio
Chi vincer ci può?

Lad os forenes, lad os elske hinanden,
Fællesskabet, og kærligheden
De åbenbares for folkene 5
Herrens veje;
Vi sværger at befri
Vores fædrede jord:
Forenede af Gud
Hvem kan vinde over os?

Stringiamci a coorte...

Lad os samles i geledderne...

Dall'Alpi a Sicilia
Dovunque è Legnano,
Ogn'uom di Ferruccio
Ha il cuore, ha la mano,
I bimbi d'Italia
Si chiaman Balilla,
Il suon d'ogni squilla
I Vespri suonò.

Fra Alperne til Sicilien
Overalt er Legnano, 6
Alle mennesker som Ferruccio 7
Har hjertet, har hånden.
Italiens børn
Som hedder Balilla 8
I klangen fra hvert klokkeslag
Lyder aftensangen. 9

Stringiamci a coorte...

Lad os samles i geledderne...

Son giunchi che piegano
Le spade vendute:
Già l'Aquila d'Austria
Le penne ha perdute.
Il sangue d'Italia,
Il sangue Polacco,
Bevé, col cosacco,
Ma il cor le bruciò.

Som siv svinger 10
De købte sværd: 11
Den Østriske Ørn har allerede
Mistet fjerene.
Italiens blod,
Polens blod 12
Drak den sammen med kosakker,
Men de brændte hjertet.

Stringiamci a coorte...

Lad os samles i geledderne...

(Den italienske tekst gengivet efter Presidenza della Republicas hjemmeside)

Noter:

1. Scipio Africanus var en sejrrig romersk general. Han tabte aldrig et slag og var den der til sidst besejrede Hannibal. Han bar en særlig hjelm, som siden blev symbol på den sejrende hærfører.

Her anvendt af Bertel Thorvaldsen på hans gennembrudsskulptur Jason med det Gyldne Skind.
(Med venlig tilladelse fra Thorvaldsens Museum)

2. Vittoria er sejrsgudinden.
3. I det antikke Rom var slavinderne korthårede for at adskille dem fra de frie kvinder. Vittoria stiller sig således betingelsesløst til rådighed for Italien.
4. Italien var i 1848 delt i seks stater.
5. Marmeli var meget optaget af Giuseppe Mazzinis demokratiske og republikanske tanker og hans organisationer Giovine Italia og Giovine Europa. Opfordringen gælder således ikke alene italienere, men alle folk i Europa.
6. Henviser til slaget ved Legnano i 1176, hvor lombarderne slog den tysk-romerske kejser Frederich Barbarossa og således vandt over det udenlandske.
7. Francesco Ferruci var condottiere i Firenze og leder af dennes hær på pavens side mod den tysk-romerske kejser Karl V. Han blev såret flere gange og faldt i 1530 hårdt såret i hænderne på den tyske hærfører, der myrdede ham.
8. Øgenavn for Gianbattista Perasso, en genovesisk dreng, der i 1746 smed en sten i hovedet på østriske besættelsestropper, og derved startede et oprør, som befriede byen. Fascisterne overtog navnet til deres ungdomsorganisation Opera Nazionale Balilla.
9. Vesper. Henviser til Den Sicilianske Vesper i 1282, hvor et oprør mod det franske styre startede under Aftensangen, og førte til, at Karl 1. af Anjous mistede kronen.
10. Denne strofe blev i nogle optryk udeladt af frygt for censur. Norditalien var stadigvæk besat af Østrig.
11. Lejesoldater. Her kan Marmeli ikke lide lejesoldater, i modsætning til strofe fire, hvor han tager Ferrucilo som forbillede.
12. Italienerne kæmpede mod østrigerne. Polakkerne var i samme båd, idet Østrig og Rusland havde besat Polen.

Oprindelig var der en sidste strofe:

Tessete o fanciulle
Bandiere e coccarde
Fan l'alma gagliarde

Vævere eller pigebørn
Faner og kokkarder
Gør sjælene galante

L'invito d'amore.

Invitation til kærlighed.

Men det gik ikke at fejre kvinderne samtidig med Italien.

Nationalsangen afsynges selvfølgelig stående, som vi gør, men tillige med højre hånd på hjertet. Oftest afsynges første strofe to gange efterfulgt af omkvædet og et rungende "Sì"

Her dog i lang udgave og med tekst: <https://youtu.be/04ckV9QueXc>

Forslag til videre læsning:

<https://www.quirinale.it/page/inno>

https://it.wikipedia.org/wiki/Il_Canto_degli_Italiani

https://it.wikipedia.org/wiki/Goffredo_Mameli

Genbrug/Transformation

Af Mogens Bang

(Vi vil i de kommende numre bringe flere historier om genbrug)

Der tales meget om genbrug i vore dage, men i middelalderens kirker i Rom, hvor søjler var en del af den bærende konstruktion, var der allerede tale om genbrug i stor stil. Det hedder i fagsprog: transformation.

Når Colosseum mangler så meget i sin bygningsmasse skyldes det, at man i århundreder brugte bygningen som "stenbrud".

Kunsthistorikeren Maria Fabricius Hansen har skrevet en spændende bog "Genbrugskirker i Rom, Når antik bliver til middelalder" om emnet.

Bogen beskæftiger sig grundigt med 11 af de vigtigste genbrugskirker, mens 28 andre også er omtalt.

Man forstår godt Romerrigets storhed og rigdom, når man ser mængden af de genanvendte bygningsdele, der er brugt!

Imidlertid er det også interessant at besøge de antikke bygninger i Rom, der er bevaret, som bygninger, fordi de på et senere tidspunkt har fået en ny funktion fx fra tempel til kirke eller mausoleum til fæstning.

Bestyrelsens medlemmer har taget udfordringen op bidrager hver især med en valgt antik bygning, som stadig står i dag, i kraft af eftertidens omformulering af bygningens funktion, ofte er de gjort hellige eller blot indviet som religiøse.

San Clemente

Hvis man er pædagogisk anlagt, så er der ikke noget eksempel, der er bedre til at demonstrere hvad kulturlag er og genbrug kan, samt bevarelsen af et helligt sted. S. Clemente består af 2 lag kirker oven på en romersk villa og en Mitradyrkelse. Mitradyrkelsen, et lille tempel der stammer fra ca. år 100 fvt. Den romerske villa daterer sig til år 200 fvt. Oldkirken er fra slutningen af 300-tallet. Mens den nuværende kirke er fra 1100-tallet.

Kulturlagenes tykkelse forstår man, når man går ned af de mange trin for til sidst at skræve over en klukkende kilde, hvor grundvandet løber.

Læs mere her:

[Sct Clemente kirken i Rom \(lazio.dk\)](http://lazio.dk)

[San Clemente kirken - Guide i Rom](#)

[San Clemente vidner om 2000 års religionshistorie - Religion.dk](#)

[Mere om San Clemente : Den ældste kirke \(annasromguide.dk\)](#)

Engelsborg

Engelsborg har både været mausoleum, palads og fængsel, det tager man for givet, når først man har læst det i guidebogen.

Castel S. Angelo hedder bygningen i dag, opkaldt efter en episode eller snare et sagn:

Under en procession i den pesthærgede by, så pave Gregor d. 1. (590-604) pludselig en engel lande på toppen af Hadrians mausoleum. Englen stak sværdet i skeden, det tog paven som tegn fra gud på at pesten var forbi. Han helliggjorde bygningen og englen står der stadig på toppen.

Broen over Tiberen, der fører til Engelsborg, kaldes Englebroen fordi Berninis smukke engle, langt senere, flankerede broen. Pave Nikolaus III (1277-1280) byggede Passetto di Borge, en overdækket korridor fra Vatikanet til Engelsborg, som var et sikkert tilflugtssted for paven i usikre tider. Operaen Toscas 3. akt udspiller sig, med tragisk udgang, på Engelsborg. Endelig er det værd at bemærke at kejser Hadrian har haft blik for herlighedsværdien. Placeringen er perfekt.

[Rom-guide.dk - Castel Sant' Angelo - Engelsborg \(rom-guide.dk\)](http://rom-guide.dk)
Castel Sant'Angelo

Romquiz

Romerske kejsere. Kan du sætte navn på disse berømte romerske kejsere.

2

1

3

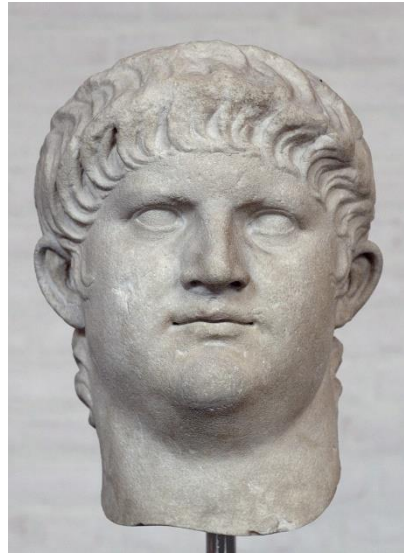
4

5

6

1. Augustus 27 fkr - 14 ekr
2. Caligula 37-41 ekr
3. Hadrian 117-138 ekr
4. Konstantin den Store 306-337 ekr
5. Marcus Aurelius 161-180 ekr
6. Nero 54-58 ekr

[Romselskabet S.P.Q.R](#)

Vesterdalen 52 | 2870 Dyssegård | Telefon 22 30 64 60 | mogensbang@vesterdalen.dk
Jyske Bank 7854 1361115

